

Visitatiecommissie Waterketen

Publicatiedatum : 6 februari 2014

Geachte heer Vonk,

Op zaterdag 25 januari jongstleden heeft u een aantal vragen gesteld met betrekking tot het eerste rapport van de Visitatiecommissie Peijs. In deze brief gaan wij op uw vragen in. U stelde het college van dijkgraaf en hoogheemraden de volgende vragen:

Heden heb ik kennis genomen van het eerste rapport van de commissie Peijs. Op bladzijde 14 staat Nederland in kleur en HHNK staat er rood op! Eerlijk gezegd had ik dit niet verwacht.

1 1. Is D&H verrast door het feit dat HHNK als achterblijver is gewaardeerd?

Ja, het college is verrast door deze waardering. De verwachting was dat van de vijf regio's in ons beheergebied, er drie in het 'peloton' terecht zouden komen. Slechts één daarvan, de regio Noord-Kennemerland-Zuid, is nu door de commissie in het peloton geplaatst. Er zijn dus vier regio's in de positie van achterblijver gebleven.

Voor de volledigheid, niet het hoogheemraadschap, maar de samenwerking in de regio's tussen gemeenten onderling en het hoogheemraadschap als partner, is als achterblijver gewaardeerd. Uiteraard zijn wij teleurgesteld over dit resultaat. Immers, als het gaat om de autonome besparingen van het hoogheemraadschap in het kader van het Bestuursakkoord Water (BAW), zijn de doelstellingen namelijk ruimschoots gehaald (zie vraag 5).

Bij de voorlopige beoordeling in oktober 2013, zijn de regio's in het beheergebied van HHNK als achterblijver gewaardeerd. Landelijk waren er bij deze waardering in totaal 39 achterblijvers (65%) van de in totaal 60 regio's. De regio's hebben de gelegenheid gehad om aanvullende informatie aan te leveren bij de Visitatiecommissie. HHNK heeft dit, vanuit het coördinatieteam, nadrukkelijk gestimuleerd in de richting van de regio's, die de informatie voor 15 november 2013 hebben aangeleverd. Het hoogheemraadschap heeft de Visitatiecommissie middels een brief geïnformeerd over de samenwerking in de keten in de afgelopen jaren (bijlage 1).

2 2. Zo ja, kunt u dat verklaren? Zo nee, waarom ben ik dan wel verrast?

Van de vijf regio's in het beheergebied heeft het hoogheemraadschap in drie regio's (Noordkop, Noord-Kennemerland-Noord en Noord-Kennemerland-Zuid) met de gemeenten een convenant afgesloten voor de samenwerking. Met de twee overige regio's is dit nog niet gelukt.

1 West-Friesland en Zaanstreek-Waterland

De regio's West-Friesland en Zaanstreek-Waterland hebben er voor gekozen eerst intergemeentelijk de samenwerking te zoeken. Dit is niet in overeenstemming met de afspraken uit het Bestuursakkoord Water. Bij HHNK overheerst het gevoel dat de regio Zaanstreek-Waterland te laat gestart is met het zoeken naar samenwerking. In de regio West-Friesland is wel eerder begonnen met intergemeentelijke samenwerking wat heeft geresulteerd in een regionaal feitenonderzoek. Wij zitten in deze regio's zowel ambtelijk als bestuurlijk nog niet aan tafel ondanks uiterste inspanningen die zijn gepleegd door HHNK om als partner mee te doen.

2 Noord-Kennemerland-Noord

In Noord-Kennemerland-Noord is het afgelopen jaar gewerkt aan een plan met een aantal thema's voor de samenwerking. Dit plan is bestuurlijk goedgekeurd op 3 december 2013 door de stuurgroep en ligt op 11 februari voor in D&H. Hoewel de commissie onder de indruk is van de gepresenteerde plannen, er wordt intensief samengewerkt met HHNK en er zijn plannen om nauwer met PWN samen te werken, had de goedkeuring eerder moeten plaatsvinden. Een dergelijke opstelling van de commissie hadden wij niet verwacht. Mogelijk zijn wij iets te terughoudend geweest in de verwachting van de te behalen besparingen. De Visitatiecommissie heeft echter wel aangegeven er vertrouwen in te hebben dat de regio Noord-Kennemerland-Noord in 2014 een inhaalslag kan maken.

3 De Noordkop

De samenwerking in de Noordkop loopt al circa 11 jaar. In het operationele beheer wordt jaarlijks circa € 400.000,-- bespaard in de samenwerking tussen gemeenten en hoogheemraadschap. De gemeentelijke herindeling heeft in de aansturing van de samenwerking vertragend gewerkt. Medio 2013 zijn er gesprekken gestart om de samenwerking in de Noordkop nieuwe impulsen te geven. Dit is in de ogen van de commissie niet voldoende. Er hadden duidelijk nieuwe kostenbesparingen, in het licht van het Bestuursakkoord Water (BAW), benoemd moeten worden.

4 Noord-Kennemerland-Zuid

De regio Noord-Kennemerland-Zuid is opgeklommen naar de positie 'vooraan in het peloton'. Dit lag in de lijn der verwachting omdat de eis van 10% besparing, aanvullend op goeddeels al gerealiseerde autonome besparingen, zijn voorgelegd aan de visitatiecommissie. De samenwerking in deze regio is goed op orde.

Dat de commissie de regio's West-Friesland en Zaanstreek Waterland als achterblijver zou waarden kwam voor HHNK dus niet onverwacht. Met de overige drie regio's is wel een convenant afgesloten. In de aanvullende informatie die door de regio's aan de visitatiecommissie is toegezonden is naar de mening van de commissie onvoldoende ambitie aangetoond in het halen van de bezuinigingsdoelstelling van minimaal 10% in 2020. Door de visitatiecommissie is de indruk gewekt dat ook eerder behaalde resultaten uit bijvoorbeeld optimalisatiestudies mee zouden worden gewogen. Wij zien dat niet terug in de beoordeling. Het tonen van 10% bezuinigingsambitie in 2020 blijkt een 'harde eis'.

3 3. Is de stand van zaken nu nog dezelfde als waar de commissie over rapporteert?

De rapportage van de commissie is gebaseerd op de aangeleverde informatie die rond 15 november 2013 door de regio's beschikbaar is gesteld. Inmiddels is op 16 januari 2014 in de regio Noord-Kennemerland-Zuid tussen gemeenten en HHNK bestuurlijk een overeenkomst getekend voor de samenwerking in de afvalwaterketen.

Het convenant dat in 2012 in Noord-Kennemerland-Noord is afgesloten met de verschillende partners is de afgelopen jaren uitgewerkt in een Regionaal Afvalwaterketen Programma (RAP) dat door de partijen met een bestuursovereenkomst wordt verankerd. Het voorstel hiertoe bespreekt D&H op 11 februari aanstaande. In het RAP 2014-2018 zijn de concrete maatregelen en acties beschreven.

4 4. Kunt u aangeven, nu de commissie gerapporteerd heeft, waarop zij gemonitord heeft?

In bijlage 1 van de voortgangsrapportage Visitatiecommissie Waterketen is het beoordelingskader weergegeven. Het komt in hoofdlijnen neer op drie stappen die van a naar c worden doorlopen.

- a. Ambitieniveau op kostenbesparing: er wordt een meetlat van 10% ambitie gehanteerd;
- b. Concreetheid plannen en handhaving van de kwaliteit;
- c. Mate van implementatie.

De commissie heeft vooral ingediende plannen beoordeeld en niet zozeer de eerder gerealiseerde besparingen. De komende jaren moet blijken in hoeverre de ingediende plannen haalbaar blijken te zijn.

5 5. Welke ambities heeft HHNK uitgedrukt in euro's?

In het voorjaar van 2012 is de Toekomstvisie (afval)waterketen 'Meer dan afvalwater alleen' afgerond en bestuurlijk vastgesteld. Deze visie geeft op hoofdlijnen aan hoe HHNK met zijn partners de afvalwaterketen wil ontwikkelen tot 2025.

In de visie is beschreven dat het hoogheemraadschap streeft naar schoon water voor mens, dier en milieu tegen maatschappelijk acceptabele kosten. De integrale afvalwaterketen moet worden beheerd als ware het één keten waarin een transitie plaatsvindt van afvalstof-denken naar grondstof-denken.

De visie wordt uitgewerkt langs een viertal speerpunten:

1. Begin bij de bron: afkoppelen van regenwater, decentrale zuivering;
2. Toekomstbestendige bedrijfsvoering: Assetmanagement, efficiënter door innovatie;
3. Functies van afvalwater: hergebruik van grondstoffen, water en energie (bijvoorbeeld Energiefabriek en Grondstoffenfabriek);
4. Samenwerking in één waterketen (samenwerking in vijf regionale samenwerkingsverbanden, met gemeenten, PWN en provincie).

Deze vier speerpunten zijn nader uitgewerkt in een Programma Waterketen waarbij op hoofdlijnen maatregelen zijn beschreven.

De verwachte autonome ontwikkeling bij ongewijzigd beleid betekent dat de jaarlijkse kosten voor de afvalwaterketen bij HHNK in 2020 zijn gestegen tot circa € 85 miljoen (stijging van 20% t.o.v. 2010). Echter, wij staan voor een besparingsopgave vanuit het BAW met een maximale stijging van 8% t.o.v. 2010.

Voor HHNK betekent dit dat de kosten van de afvalwaterketen in 2020 maximaal € 77 miljoen mogen zijn. Bij het vaststellen van de Toekomstvisie (afval)waterketen heeft het bestuur besloten om de ambitie zelfs scherper te stellen en de kostenstijging terug te brengen naar 6% in 2020. Dit betekent dat de jaarlijkse afvalwaterkosten in 2020 maximaal € 75 miljoen mogen bedragen. Het programma Waterketen, zoals dat afgelopen najaar door het CHI is vastgesteld, biedt, op basis van de vier speerpunten met een veelheid van maatregelen, voldoende kansen en mogelijkheden om deze ambitie waar te maken en invulling te geven aan de speerpunten en de afspraken in het onderdeel 'Waterschappen' van het BAW.

In de periode 1998-2010 zijn in nauwe samenwerking met de 29 gemeenten, in totaal veertien optimalisatiestudies uitgevoerd. Uit deze studies zijn diverse maatregelen succesvol toegepast. Het resultaat van deze studies is geweest dat een besparing op deze investeringen is gerealiseerd van € 43 miljoen. Er is hier zeker sprake van de wet van de remmende voorsprong, waardoor er nu minder ruimte is voor nieuwe besparingen.

6 6. Hoe precies ziet de bestuurlijke verankering van de regionale ambities er uit voor:

- **kostenvermindering;**
- **kwetsbaarheidvermindering;**
- **kwaliteitsverbetering?**

De bestuurlijk verankering van de afspraken binnen het BAW vindt plaats door het vaststellen van de plannen door de stuurgroepen in de drie regio's waar HHNK aan tafel zit. In de bestuurlijke stuurgroepen heeft de portefeuillehouder Waterketen namens HHNK plaatsgenomen, vanuit de deelnemende gemeenten zijn één of twee wethouders aangewezen die in de stuurgroep zitten. In de ambtelijke projectgroep(en) zijn vertegenwoordigers van het hoogheemraadschap en de gemeenten opgenomen. De kosten voor de uitvoering van projecten worden op de begroting van HHNK en gemeenten opgenomen.

De voorstellen binnen de regio's worden door de stuurgroepen altijd getoetst op de drie K's (kostenvermindering, kwetsbaarheidvermindering, kwaliteitsverbetering) van BAW.

7 7. Hoe ziet de doorvertaling van deze ambities in concrete plannen / maatregelen er uit?

Voor het realiseren van de doelstellingen uit het BAW zijn we nog in de planfase. In de verschillende regio's worden op dit moment de afspraken uitgewerkt in concrete plannen die bestuurlijk worden vastgesteld.

Onderwerpen uit de ambities die worden doorvertaald naar de concrete plannen en maatregelen zijn: assetmanagement, meten en monitoring van stelsels, besturing op afstand,

beheer van storingsen, doelmatig onderhoud, afkoppelen van regenwater, vervangingen, innovaties, neerslaggegevens etc. De set van maatregelen en projecten kan per regio verschillen en is afhankelijk van de mogelijkheden die er zijn.

8 8. In welke mate zijn de vastgestelde plannen uitgevoerd?

Zie vraag 7. Veel van de plannen zijn nog in de planfase. Voor het hoogheemraadschap is het BAW ook een impuls om de mogelijkheden tot samenwerking te versterken. Er is en wordt al jaren in de Waterketen samengewerkt, maar er liggen nieuwe kansen.

Een drietal voorbeelden hiervan:

- Het meten en monitoren van het rioolstelsel is een project dat nu loopt en door gezamenlijk aanbesteding en beheer van de informatie een jaarlijkse besparing oplevert van circa €50.000,-- tot €100.000,--;
- In de optimalisatiestudies van Den Helder en Hoorn is een investeringbesparing gerealiseerd van in totaal €1,4 miljoen;
- De sanering van percelen in het buitengebied heeft geleid tot een besparing van circa €1,8miljoen per jaar door maatwerk per gemeente en een juiste afstemming op doelmatigheid.

Het is van belang dat de samenwerking met partners niet af en toe plaatsvindt op basis van één project. Het streven is de samenwerking de komende jaren een meer structureel karakter te geven. De partners gaan elkaar hierdoor beter en natuurlijker vinden bij het oplossen van de uitdagingen waar wij voor staan. Hierdoor ontstaat vertrouwen en waardering. Het borgen van de samenwerking in de regio's, in concrete plannen en afspraken, draagt daaraan bij.

9 En vervolgens:

10 9. Welke belemmeringen ziet u, zo precies mogelijk geformuleerd, om van achterblijver koploper te worden?

Zoals steeds aangegeven hebben we binnen de Waterketen te maken met een aantal belemmeringen of uitdagingen die het bereiken van resultaten in de weg zouden kunnen staan.

- Voldoende bestuurlijk draagvlak bij gemeenten om de kansen voor samenwerking te borgen met alle partners, in een tijd dat een veelheid van zware taken aan de gemeenten worden overgedragen;
- Het ontwikkelen van 'Keten-denken': een gestructureerde samenwerking heeft tijd nodig om te groeien. De Keten moet zich ontwikkelen van kennen naar begrijpen, naar waarderen, naar vertrouwen en tenslotte naar samenwerken;
- Het voldoende beschikbaar stellen van menskracht en middelen van alle partners op de langere termijn om de kansen voor optimalisatie in de keten te benutten.

11 10. Welke steun vanuit het CHI heeft u nodig om koploper te worden?

Alle steun! Afgelopen jaar heeft u het Programma Waterketen vastgesteld als bestuurlijke randvoorwaarde en als uitwerking van de Toekomstvisie (afval)waterketen. Hierin is de samenwerking in de waterketen als vierde speerpunt benoemd. Deze samenwerking heeft tijd nodig om geïntensiveerd en versterkt te worden, het Keten-denken moet groeien. Het dagelijks bestuur zal u door middel van rapportages op de hoogte houden van de ontwikkelingen hierin en deze kunnen we dan in uw vergadering bespreken.

Daarnaast kunt u, als bestuurlijk vertegenwoordiger van HHNK, het Keten-denken en de mogelijkheden van samenwerking in de waterketen met de partners binnen uw eigen netwerk stimuleren. Daar waar mogelijk vragen we u om mee te denken en mogelijke opties aan te dragen zodat de doelstellingen uit het Bestuursakkoord Water worden gehaald.

Tenslotte:

Naast de samenwerking met de gemeenten in de vijf samenwerkingsregio's wordt er sinds een jaar intensiever met PWN samengewerkt. Er werd al op diverse terreinen samengewerkt, maar deze samenwerking heeft een duidelijker structuur gekregen. Voor 2013-2014 is een top drie aan prioriteiten vastgelegd: Assetmanagement, HR-activiteiten en waterkwaliteit (wisselwerking tussen effluent en inname). De visitatiecommissie heeft de samenwerking tussen HHNK en PWN toegevoegd aan de lijst van *best practices*.

Na de publicatie van het eerste rapport van de Visitatiecommissie Peijs heeft HHNK direct het initiatief genomen om betrokken bestuurlijke trekkers uit de regio's uit te nodigen (op 21 februari a.s.) voor een overleg om te komen tot een actieplan voor 2014. In de Commissievergadering van 12 februari a.s. zal een nadere toelichting hierop worden gegeven.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

het college van dijkgraaf en hoogheemraden